

Književna poročila.

Kazenski zakon in kazenskopravdni red v slovenskem jeziku. Na str. 217 in 218 letošnjega „Slov. Pravnika“ opozarja sodruđnik na „novo“ izdajo kazenskega zakona in poprašuje, ali so ponatisi prve izdaje iz l. 1889 prišli na svetlo z vednostjo tedanjega urednika (g. drja. Kavčiča) in izdajatelja (društva „Pravnika“). Koj za to kritiko je podana izjava, da društvo „Pravnik“ o teh ponatisih ni ničesar vedelo in da tudi odklanja vsako odgovornost. Temu dodajemo na prošnjo g. dvornega svetnika drja. J. Kavčiča, da tudi on, urednik l. izdaje, ni ničesar vedel o ponatisku, oziroma tej novi izjavi in da ne prevzame v tem pogledu nobene odgovornosti, to tem manj, ker je zelo obžalovati, če sta se knjigi (kazenski zakon in kazenskopravdni red) kar ponatistnili, kakršni sta bili, ne oziraje se na poznejšnje izpremembe.

Leo N. Tolstoj: Über das Recht. Briefwechsel mit einem Juristen, Erste vollständige autorisierte Ausgabe, übersetzt von Dr. Albert Skarvan. Mit Vorwort herausgegeben von Dr. E. H. Schmitt. L. M. Waibel und Co. Heidelberg und Leipzig 1910. Str. IX. in 14.

Ta drobna knjižica velikega Leva Nikolajeviča Tolstega — Viljem Sombert ga je imenoval nedavno (N. Fr. Presse z dne 3. sept. t. l.) z adnjega pisatelja — je pravcati anathema prava v splošnem, pravne vede posebe.

Peterburški dijak — pravoslovec je študiral delo vseučiliškega profesorja Petražyckega „o teoriji prava“; našel je eminentno nasprotje med ukom oboževanega Tolstega, da naj bodo npravstveni ideali človeštva izključni pravec človeških dejanj in med ukom Petražyckega, ki pravi: morališka psychika — način, kako naj se ravna z dušo — zahteva v svrhu normalnega, zdravega razvoja značaja mimo npravstvenega spoznanja še drugo avtoritativno, zapovedujočo psychiko; brez takega dopolnila, ali bolje brez imperativno-attributivne podlage ni etike, brez nje so tla pripravljena za vsakojake, včasih naravnost ostudne gorostasnosti. — Nauka si diametralno nasprotujeta, kje je resnica, je vprašal dijak.

Tolstoj mu je odgovoril s pismom. In v tem svojem znamenitem pismu obračuna temeljito ne samo s Petražyckim, ampak z vsemi pravniki sploh. Pravna veda mu je najhujša bedastoča, ki ima le ta namen, da opravičuje slaba dejanja nedelajočih stanov. Pravo mu je v pogledu na tiste, ki imajo moč, samodano dovoljenje, da smejo tiste ljudi, nad kojimi imajo oblast, siliti, naj store to, kar je za nje — posedujoče — koristno; v pogledu na tiste, ki so prvim podvrženi, pa je pravo dovoljenje, delati vse to, kar jim ni prepovedano. So tlačenci in tlačitelji, a slednji hočejo imeti opravičbo, da tlačijo, zato so si izmislili gotove naredbe, ki jih imenujejo zakone. In te zakone tradirajo učenjaki, si izmišljajo v opravičbo prava vsakoršne, bojda veleduhovite teorije, milijonske množice pa se prilagodujejo takemu življenju, ki ga obvladuje zakon. Ali s takim postopanjem se ubija ne le človeka, ampak tudi vse sveto, kar je v človeški notranjosti. Pravoslovci so potemtakem naravnost — sleparji, zato svetuje Tolstoj mlademu dijaku in njegovim tovarišem, naj še prej, predno niso njih glave še poneumnjene od prava in predno ne otopi njihov npravstveni čut docela, dadé brezpotrebne, poneumnjevalnemu, škodljivemu in demoralizajočemu poslu — slovo.

Petražycki je trdil, da so Tolstega nazori o pravu in pravu — anarhistični. Tolstoj ga zavrača: „Nimam nikakega svojega uka, niti ga nisem nikdar imel. Ne vem ničesar, česar ne bi znali vsi ljudje. Vem pa kakor vsi ljudje, pretežna večina človeštva celega sveta, da so vsi ljudje prosta, pametna bitja, v katerih duše je vtisnjena višja, čisto priprosta, vsem umljiva postava, ki nima čisto nič skupnega s predpisi ljudi, katere imenujejo prava in zakone. Ta višja postava se glasi: ljubi svojega bližnjega, kakor sebe, in ne stori zategadelj drugemu ničesar, česar sam ne želiš sebi. Ta postava je človeškemu srcu tako blizu, je tako pametna, izpolnitev njena tako brezdvomno hasnovita za vsakega poedinega človeka, kakor tudi za celokupno človeštvo, in je bilo tako slično propovedovana od vseh modrijanov sveta, od indijskih Ved, od Buddhe, Konfucija, Christa — do Rousseauja, Kanta in poznejših mislecev, da bi bilo, — ako ne bi teologi in pravoslovci zahrbtno napeli vseh sil, da skrijejo to postavo pred ljudmi — že davno uvedena v življenje od pretežne večine ljudij, in pravnost ljudij našega časa bi ne stala tako nizko, kakor je to v resnici“.

Tolstoj, prožet evangeljskega duha, je tudi že v prejšnjih svojih spisih dal duška svojemu naziranju, da bi morale pravstvene ideje človeštva zadostovati za vsakršno človeško dejanje. Razen teh idealnih motivov ne pozna nikakih — motivov za dejanje, najmanj sile od strani državne oblasti. Na ta način pride do absolutne negacije prava. Ali tudi njegov pristaš E. M. Schmitt, ki je napisal jednat predgovor knjižici, moral je priznati, da so idejali človeštva v zmislu Tolstega dandanes še nemožni, in se tolaži s tem, češ, človeštvo se bo dalo opustiti socialnih okovov — ne po brezplodnem propovedovanju lepih moralnih načel, ampak indirektnim potom prosvete ob mukotrpnem kulturnem delovanju.

Ta tolažba pa je pač ničeva. Človeštvo je popolnoma razvit socialni stroj in ni je sile, ki bi mu mogla potisniti razvoj v tisto fazo nazaj, v kateri bi bilo dostopno idejam in zahtevam Tolstega. S stališča, kak bi moral svet biti, so pravo in pravnik morda socialno zlo, s stališča, kak je svet danes, pa so prav gotovo — socialne potrebe.

Dr. M. D.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. septembra 1911.

— (Šestdesetletnico) svojega rojstva je dne 28. pr. m. praznoval g. dr. Ivan Tavčar, odvetnik v Ljubljani, a le v svojem ožjem krogu. Vendar so bile mnogobrojne čestitke, ki jih je tem povodom dobil od raznih korporacij in zasebnikov v spomin na svoje požrtovalno in plodovito delovanje na raznih poljih. Tudi domače pravništvo, ki čisla v njem odličnega kolega, odvetnika in zagovornika izvenrednih lastnosti, spominjalo se ga je tiste dni z vsemi simpatijami. Poklican je to še posebej izraziti „Slov. Pravnik“, kojemu je bil baš dr. Ivan Tavčar, če ne že oče, gotovo pa skrbnik v l. 1881 do 1883, ko se